

FINN PÅLITELIG INFORMASJON

ARTIKKELFORFATTERE: SIGRUN ESPELIEN AASEN*, ELLEN SVARVERUD** OG MAGNE HELLAND**

Nå kan du bruke norske søkeord ved søk etter litteratur i internasjonale databaser. Da blir det lettere å finne fram til artikler som omhandler akkurat det temaet du er interessert i.

Utviklingen innen optikerfaget går meget raskt, og det å holde seg faglig oppdatert blir en stadig større utfordring. Etter endt bachelorutdanning er valgene mange. Formell videreutdanning i form av master- og doktorgrad? Kurs og etterutdanning? Deltagelse på konferanser og fagseminarer? Lese fagtidsskrifter? Mulighetene er mange, men viktigst av alt er kanskje den regelmessige oppfølgingen av problemstillinger som dukker opp i synsundersøkelsesrommet.

Søkeord kan være så mangt. I store medisinske databaser benyttes såkalte Medical Subject Headings, forkortet til MeSH. Dette er det mest brukte begreps- og emneordsystemet for medisin og andre helsefag, og brukes til å beskrive innhold i artikler samlet i databaser som MEDLINE/PubMed, Cochrane Library, CINAHL, SveMed+ og flere. Disse begrepene og emne-

ordene kalles *termer*. Svært mange MeSH-termer innen optometri og oftalmologi, inkludert definisjonene til de fleste termene innen øyehelse, er nå oversatt til norsk, og det betyr at du nå kan bruke norske MeSH ved søk etter litteratur i disse databasene. Dette har flere fordeler som er beskrevet under.

BEDRE FAGLIG OPPDATERING

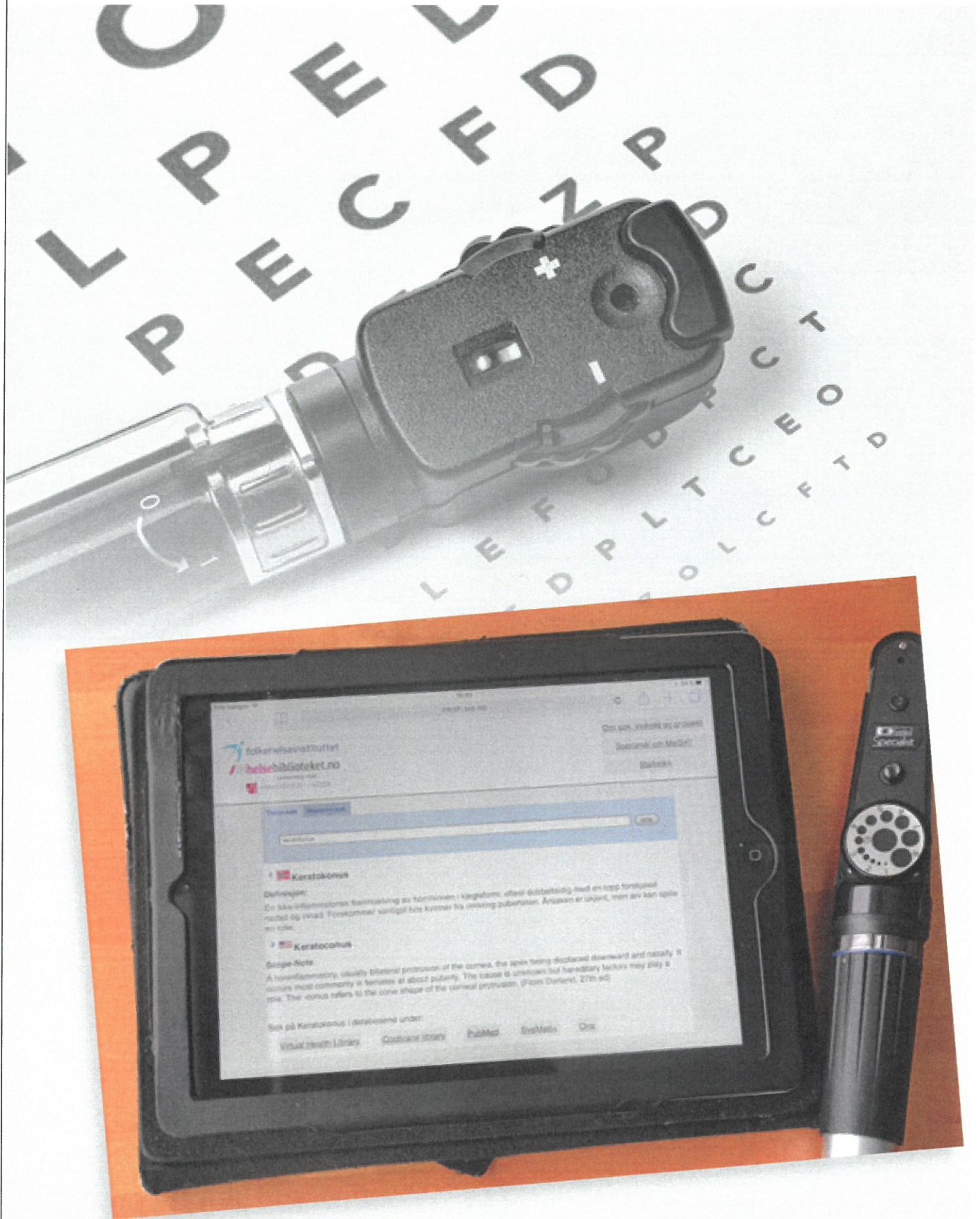
Det er viktig å forstå begrepene du søker på når du trenger mer kunnskap om et tema. Om du søker på et begrep i en søkemotor som f.eks. Google, vil du få en mengde treff av varierende relevans og pålitelighet. Problemet er å raskt finne den mest relevante og pålitelige informasjonen. Via nettstedet www.helsebiblioteket.no har optikere og andre norske helsearbeidere tilgang til viktige databaser, fagtidsskrifter og internasjonale oppslagsverk. De fleste

av disse er engelskspråklige og av høy kvalitet. Helsebiblioteket har som mål å gjøre tilgangen til nyttig og pålitelig litteratur så enkel som mulig for de som ønsker faglig oppdatering innen sitt felt. Kontakten med brukerne er viktig for å få tilbakemelding om hva som kan forbedres, og en av tilbakemeldingene er at språket kan være en barriere.

Hvilke søkeord vil du bruke på engelsk for å finne litteratur om problemstillingene: Bør pasienten henvises videre? Hva er effekten av nye behandlingsmetoder for aldersrelatert makuladegenerasjon? Hvordan går det med synet til personer med høygradig myopi – hva er prognosen? Hva kjennetegner synsstatus hos barn som begynner å skjele tidlig i livet? Bør vi anbefale kosttilskudd som ledd i å bevare synsfunksjonen lengst mulig?

* Forskningsbibliotekar, Helsebiblioteket.no, Område for helsetjenester, Folkehelseinstituttet

** Førsteamanuensis (ES) og dosent emeritus (MH), Institutt for optometri, radiografi og lysdesign, Fakultet for helse- og sosialvitenskap, Universitetet i Sørøst-Norge (Nasjonalt senter for optikk, syn og øyehelse)

Mange råd kan gis om hvordan søk etter litteratur i ulike kilder og databaser best kan gjøres, men vel så viktig er det å forstå hva søkeordene betyr. For mange vil det være enklere å forstå et begrep på norsk. Ved å søke med norske MeSH-termer i engelskspråklige databaser vil det bli enklere å finne litteratur som samsvarer med det du søker etter og det vil sannsynligvis øke motivasjonen til å lese, selv om informasjonen er på engelsk.

BEDRE KOMMUNIKASJON

Helsepersonell skal kommunisere med pasienter, medier og instanser der rent medisinske og optometriske termer ikke nødvendigvis er velkjente. Forstår alle at *astigmatisme* er det samme som forskjellig lysbrytning i øyets ulike meridianer, eller såkalte «skjeve hornhinner»? Er *myopi* det samme som nærsynthet? Er *vitreous* det samme som glasslegemet? Og hva er forskjellen på *aqueous humour* og *vitreous humour*? Er *cornea* det samme som hornhinne? Skulle det forresten ikke skrives *kornea* på norsk? Ved oversettelse av MeSH til norsk sjekkes ordbøker og faglitteratur, og deretter blir forslagene til norske termer kvalitetssikret av eksperter på fagområdene. Dette er et omfattende arbeid som vil hjelpe mange til å finne fram i begrepsjungelen som eksisterer.

HVA ER MESH

MeSH er et kontrollert og hierarkisk ordnet vokabular, og omtales derfor som en tesaurus eller ontologi. Siden 1960 har National Library of Medicine i USA utarbeidet emneord som innbefatter synonymer og nærliggende termer innen medisin, odontologi, psykologi og andre helsefag. Første utgave besto av 3 400 MeSH-termer, og nå er det ca. 29 000. Tesaurusen (ordboken) utgjør totalt cirka 120 000 termer inklusive synonymer. Nye termer kommer til og oppdatering skjer årlig.

BRUKSNYTT

Hver MeSH har en definisjon og et unikt id-nummer som kobler sammen alle termer, synonymer og nærliggende begreper som hører innunder definisjonen. Indeksering og søk forenkles ved at det kun er behov for én term tilhørende én MeSH for å aktivere de øvrige med samme id-nummer. Eksempelvis kan et søk på MeSH-terminen «Vision Disorders» (Synsforstyrrelser) utføres like godt ved at man i PubMed søker på «Macropsia» (Makropsi) eller «Visual Impairment» (Synshemming) eller andre alternative termer som hører til samme MeSH. Det sikrer bedre gjenfinning enn tradisjonelt søk på enkelttermer. MeSH er oversatt, og fortsatt under oversettelse, til 24 språk, blant annet svensk, finsk, tysk, fransk, italiensk, spansk, portugisisk og russisk. Utarbeidelse av flerspråklige ordbøker basert på MeSH er delvis etablert og underveis, samt arbeid med mapping mellom standardiserte medisinske vokabularer og kodesystemer som ICD-10 i UMLS (Unified Medical Language System).

«Problemet er å raskt finne den mest relevante og pålitelige informasjonen.»

De store internasjonale referansedatabasene MEDLINE/PubMed, CINAHL, og Cochrane Library med oppsummert forskning bruker alle engelske MeSH. Den svenske artikkelbasen SveMed+ inneholder referanser til artikler i nordiske tidsskrifter og indekserer viktige norske helsetidsskrifter, inkludert Scandinavian Journal of Optometry and Visual Science (SJOVS) fra 2013. Artikkene i SveMed+ får nå norske, svenske og engelske MeSH. Oppslagsverket BMJ Best Practice, som Helsebiblioteket, nå kjøper nasjonal ip-tilgang til, har

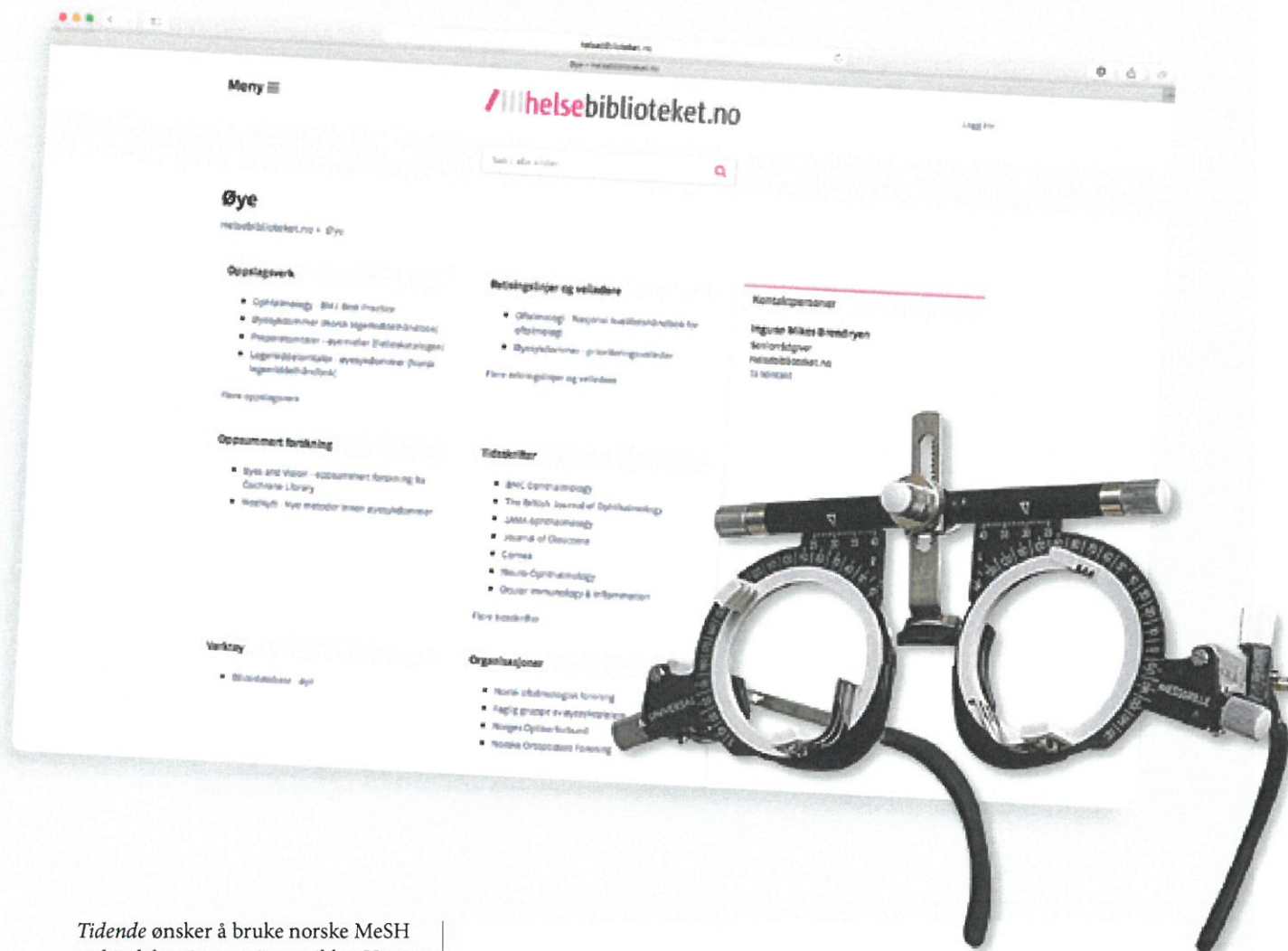
inkludert norske MeSH i sin termbase for å gjøre den mer tilgjengelig for norske brukere. De bruker ikke MeSH som begrepssystem, men mapper MeSH med begrepene de bruker. De vet at søk på norsk ofte gjør det enklere å finne litteratur på aktuelle temaer for helsearbeidere.

MESH I NORGE

I Norge er Helsebiblioteket.no i Folkehelseinstituttet pådriver for oversettelsen av MeSH grunnet nettstedets behov for standardiserte emneord. Et økende krav til norsk medisinsk fagspråk og krav til helsepersonell om at deres virksomhet skal være kunnskapsbasert, var også viktige grunner til avgjørelsen. Helsebibliotekets arbeid med å oversette MeSH til norsk startet i 2009. Tidsskrift for Den norske legeforening har vært en viktig støttespiller fra starten av, og har sørget for nødvendige bidrag og framdrift i prosjektet. Prosjektet har vært helt avhengig av eksterne midler, og andre aktører som har bidratt inkluderer bl.a. Helsedirektoratet, SIRUS, Språkrådet og Kulturdepartementet. Det har også vært viktig at Institutt for optometri, radiografi og lysdesign (IORL) på Høgskolen i Sørøst-Norge, og Norges Optikerforbund og Synsinformasjon har bidratt med fagkompetanse, støtte og midler. IORL fikk høsten 2016 prosjektmidler fra Kulturdepartementet til prosjektet «Optometrisk terminologi». Hovedmålsettingen i dette prosjektet var å samle og oppdatere øyehelsefaglig terminologi via en nettbasert database. Her ble det etter hvert konkludert med at et samarbeid med «MeSH på norsk og engelsk» ville være optimalt. Det var også et ønske å gjøre MeSH-applikasjonen mobilvennlig, slik at studenter og helsepersonell kan få et godt verktøy for faglig oppdatering innen sitt felt.

Helsedirektoratet har over mange år arbeidet med å lage en helseportal for norske innbyggere som skal inneholde tilgang til helsetjenester og fagstoff, www.helsenorge.no. De besluttet tidlig å bruke bl.a. norske MeSH, men fordi arbeidet med helseportalen har tatt mye tid har de så langt ikke tatt dette i bruk.

Tidsskrift for Den norske legeforening og Den norske tannlegeforening

Tidende ønsker å bruke norske MeSH ved indeksering av sine artikler. Vi tror flere vil komme etter. Om Optikeren og SJOVS velger å tagge sine artikler med MeSH vil det være framtidsrettet og et tegn på kvalitet.

Medisinske og helsefaglige bibliotek bruker MeSH ved indeksering av sin litteratur i Alma for søk i Oria. Sannsynligvis vil alle helsefagutdanninger etter hvert ta i bruk norske MeSH. Termbasen «MeSH på norsk og engelsk» – forstå begrepene og gjør treffsikre søk i sentrale databaser – ligger fritt tilgjengelig for alle. Den direkte nettadressen er <http://mesh.uia.no>. I neste nummer av Optikeren vil vi gi tips og innspill på hvordan optikere og optikerstudenter raskt og effektivt kan gjøre treffsikre søk, også med søkeord på norsk. ●

HVA ER MESH?

- + MeSH er en forkortelse for Medical Subject Headings
- + MeSH er sentrale emneord som benyttes i medisinske og helse-relaterte fagartikler
- + MeSH er utarbeidet og administreres av National Library of Medicine i USA
- + MeSH foreligger nå også på norsk og er tilgjengelig på <http://mesh.uia.no>
- + Her er nå også svært mange optometriske termer inkludert
- + Norske MeSH-oversettelser administreres av Helsebiblioteket.no